

MARTIN ŠRAJER / 12. 6. 2020

Každý den odvahu

Celovečerním debutem Evalda Schorma byl portrét člověka, který narazil na své duchovní a hodnotové hranice. Schorm jej napsal společně s Antonínem Mášou. Již počátkem roku 1961 byli oba dva požádáni tvůrčí skupinou Novotný–Kubala k napsání scénáře. Mělo se jednat o film sledující mládež na malém městě. Máša proto začal navštěvovat školy, internáty a pracoviště, seznámil se s příslušníky Veřejné bezpečnosti specializujícími se na trestnou činnost mládeže.

V jednom závodě Máša při svém průzkumu zahlédl člověka, kterého znal jako populárního mládežnického funkcionáře. Jeho osud jej zaujal natolik, že se jej se Schormem rozhodl použít coby těžiště vznikajícího scénáře. První verze byla hotova na podzim 1962. Doladování ke spokojenosti Máši, Schorma i barrandovských dramaturgů však trvalo ještě déle než rok, během kterého vzniklo šest různých verzí. Scénář, zatím nazvaný *Odvahu pro každý den*, získal svou definitivní podobu teprve v prosinci 1963.

Dělník Jarda Lukáš (Jan Kačer), dříve svazácký funkcionář, úderník a příslušník SNB oddaně věřil komunistickým ideálům. Doba ale pokročila, kult osobnosti zanikl a poučivé mýty byly rozbity. Jarda si uvědomuje, že slova, ve která věřil, už nemají někdejší váhu. Chybu ovšem nevidí v sobě. Hledá ji ve svých kamarádech a ve společnosti. Konflikt mezi jeho přesvědčením a jeho okolím, u něhož nenachází zastání a pochopení, vede k pocitu hlubokého odcizení, neboť smysl práce a smysl bytí jsou pro Jardu neoddělitelně spjaty.

Společensky angažovaný dogmatik, někdejší „hrdina socialistické práce“, se ocitá v politické i osobní krizi a je donucen ke hledání. Hledá zakotvení, své místo v proměňujícím se světě, důvod k existenci, důvod, proč navzdory pochybnostem, nedůvěře a ztrátě opor pokračovat v zápase. Krize jedinice je stejně jako v jiných Schormových filmech zároveň krizí společnosti. Jednoznačné řešení hrdinova boje

neschematické drama nenabízí. Proto filmu někteří diváci vyčítali, že sice ukazuje, jak se žije, ale ne již, jak by se žít mělo, což bylo u dřívějších snímků z pracovního prostředí obvyklé.

Každý den odvahu nese otisk Schormových dokumentárních filmů nejen ve svém existenciálním tématu, ale také v nemoralizujícím pozorovatelském stylu, který s jiným výsledným efektem a větší mírou nadhledu uplatňovali také Schormovi režisérští vrstevníci jako Miloš Forman nebo Ivan Passer. Zatímco ale v jejich tvorbě můžeme identifikovat individuální rukopis, Schormovy filmy spojuje spíše zájem o současnou společnost, morálně-filozofický rozměr nebo přístup k postavám, ne jednotný rukopis.

Natáčení *Každý den odvahu* probíhalo od dubna 1964 do července téhož roku.

Premiéra se sice uskutečnila již v lednu 1965, ale do distribuce Schormův debut vstoupil až v září 1965. Film měl původně otevírat a uzavírat citát z Kafkovy bajky *Sup*, ale ten musel být po kritice Antonína Novotného nahrazen slovy Jerzyho Andrejewského z knihy *Popel a dým*, což byl také jeden z důvodů, proč snímek, jemuž byla vytýkána „bezvýchodnost a marnost“, vstoupil do distribuce s téměř ročním zpožděním.

Někteří kritici filmu sice psali o přílišné vážnosti, křečovitosti a tezovitosti, což jsou výtky, jimž budou čelit také následující Schormovy snímky, ale přesto bylo trpké psychologické drama v roce 1965 oceněno Cenou československé filmové kritiky. V tisku se o ní ovšem nesmělo psát. V italském Pesaru získal film v roce 1965 hlavní cenu i cenu diváků. Ze švýcarského Locarna si odvezl Velkou cenu. Kromě toho byl uveden v rámci Týdne kritiky v Cannes. Méně než kritici byli na skepsi prostupující *Každý den odvahu* připraveni diváci, jichž do kina přišlo jen něco málo přes 360 tisíc.

Důvodem malého diváckého zájmu mohla být vedle tíživosti filmu, provokujícího vedle sugestivního zachycení vnitřní tragédie jednoho člověka též množstvím nahoty, násilí a lidových výrazů, také omezená distribuce. Po týdenním uvádění v pražském kině Paříž se Schormův debut objevil pouze v několika okrajových podnicích. Dnes nicméně pro svou nekompromisnost a pronikavost Schormova kritického pohledu patří mezi nejcennější díla československé nové vlny.

Každý den odvahu (Československo 1964), režie: Evald Schorm, scénář: Antonín Máša, kamera: Jan Čuřík, hudba: Jan Klusák, hrají: Jan Kačer, Jana Brejchová, Josef Abrhám, Vlastimil Brodský, Jiřina Jirásková, Olga Scheinpflugová a další. Filmové studio Barrandov, 86 min.